

*El castell vist des del camí que va al castell de Centelles.
Foto de Jordi Gironès*

Geografia i medi natural

El castell de Castellcir (858 m) es troba situat a la vall que forma la riera de Castellcir, que recull les aigües de la zona nord-est del Moianès. Aquesta riera esdevé el riu Tenes a partir de la població de Sant Quirze de Safaja.

Tot i formar part de la regió natural que és el Moianès, Castellcir pertany a la comarca del Vallès Oriental.

L'indret es troba en una zona de margues eocèniques (Terciari) damunt de les quals el domini de vegetació correspondria a l'alzina i al roure. Actualment, es mantenen bosquets d'alzines i de roures amb boix, si bé el pi ha avançat molt fins a formar extenses pinedes a mesura que remuntem la riera. Cal destacar l'existència d'una fageda a l'indret de la Sauva Negra, situat al vessant nord del serrat que hi ha al damunt del castell.

L'accés

Sortint del poble de Castellcir davallarem a la riera del mateix nom deixant a la dreta el camí que ens duria a Sant Andreu per seguir, riera amunt, cap a la masia de l'Antoja. Passada aquesta masia deixarem el camí que segueix la riera amunt i prendrem el que surt a la nostra dreta que de seguit travessa la riera. El deixarem ben aviat per seguir unes fites que ens duren al castell. Trigarem prop de 45 min.

També podem accedir-hi des del veí castell de Centelles en una hora.

La història

El mot de Castellcir consta de dos elements. El primer òbviament ens el descriu com a castell mentre que el segon «Cir» de ben segur correspon a un antropònim. Segons l'historiador Salvador Miralda, les primeres notícies de l'indret daten del segle XI i corresponen a la construcció de la primitiva església dedicada a Sant Andreu, la construcció de la qual va ser possible gràcies al noble Cir o Cirus. El castell, però, hauria estat edificat amb anterioritat.

Els primers documents que ens parlen del castell daten del 1107 quan, pertanyent a Guillem Ramon d'Òdena, aquest noble va testar a favor d'Arnau i Ponç la Roca de Castellcir amb les seves batllies, parròquies i pertinences, tal com li havia llegat el seu pare.

El 1132 Bernat, fill de Bertran de «Kastrum Ciruo», aprovà un cens anual acordat pel seu pare amb la comunitat de Santa Maria de l'Estany.

El 1228 fou convinguda entre Bernat de «Castrociro» i el prior de l'Estany la renovació de la dependència que la família Castellcir tenia envers el cenobi, i en document del 1269 queda palès que el castell pertanyia ja a Santa Maria de l'Estany.

L'any 1299 el castell fou enderrocat a causa de les picabaralles que van succeir entre els senyors de Montcada i els partidaris dels bisbes de Vic, fent que Gilabert i Roger de Castellcir prenguessin part, en diferents ocasions, a favor dels primers. Fou necessària

Panorama del conjunt de Castellcir

Edifici des de l'interior del castell. Foto de Jordi Gironès.

la intervenció dels exèrcits del rei Jaume II favorables a la mitra de Vic.

Malgrat haver mantingut inicialment unes acceptables relacions de veïnatge entre els Centelles i els Castellcir, sembla que no durà massa i hi ha documentació que ens confirma que l'any 1337 es van esbatussar i els Centelles van demanar al rei Pere «el Cerimoniós» ajut per sotmetre els Castellcir. El castell fou assetjat i la jurisdicció li fou presa a Gilabert de Castellcir (1349) essent cedida pel monarca als Centelles. Ben aviat, però, passà a mans dels Belloch (1365).

Els canvis se succeïen amb rapidesa, i la corona va fer ús de la carta de gràcia i el va vendre per 3.000 sous a la família Planella (1383). Els Planella tenien força possessions: Parets, Mollet, Gallecs, Moià, Clarà, Granera i Mura, i alguns d'ells arribaren a ser batlle general de Sardenya, bisbe d'Elna i de Barcelona.

En temps del rei Joan II membres dels Planella s'embolicaren contra el partit dels capitosts Altarriba i Verntallat, arribant a assetjar el castell de Centelles, si bé no aconseguiren fer-se amb el de Castellcir per la seva bona defensa. Finalment tot acabà amb la concessió del Castellcir a Crisògon de

Centelles per part de Joan II (1464) i com a reposta a la rebel·lió de Pere de Planella. Malgrat això, a partir de l'any 1511 Castellcir retornà als Planella.

Les properes notícies daten del 1657 quan el virrei (marquès de Mortara) ordenà als soldats que no s'allotgessin a les cases i al castell propietat dels Planella, i a no fer pagar cap contribució als seus masovers .

Malgrat el progressiu abandonament el castell seguí essent dels Planella, que mantenien importants propietats a Granera, Castellterçol, Moià i Talamanca, entre d'altres, i per llaços matrimonials va dependre dels comtes de Llar, dels barons de Maldà i dels

Escut del canonge Gelabert de Castellcir

Capella del castell, en un estat ruïnós que no augura un bon futur. Foto de Jordi Gironès

El castell des del camí procedent de la població de Castellcir. Foto de Jordi Gironès

marquesos de Castellbell, fins que l'any 1942 va ser venut a un particular.

L'edifici

Les edificacions que componen el castell s'han preservat força bé fins a la meitat del segle XX perquè hi hagué masovers durant molt de temps, cosa que va propiciar que utilitzant les seves dependències evitessin abans la seva ruïna si bé alterant bona part de les seves estructures com a castell.

Veient el dibuix fet per Francesc Carreras i Candi a finals del segle XIX, hom s'adona que

s'ha perdut molt de l'edifici existent i actualment la ruïna avança implacablement pel que cal preveure un futur ben magre pel castell de Castellcir també conegut com «de la Popa» per semblança a un vaixell.

Nota: per fer aquest escrit he recollit la major part de la informació històrica de l'escrit sobre Castellcir aparegut al volum II de l'obra sobre els *Castells Catalans* publicada per l'editor Rafael Dalmau l'any 1969 (segona edició del 1991).

Jordi Gironès i Vilardebò
abril de 2006

Visió impactant de «la Popa». Foto de Jordi Gironès

Dibuix de Francesc Carreras i Candi